ژن و مۆدێڕنیته له ئێران

دوکتۆر روئیا تلووعی

مۆدێڕنیته دەورانێکە کە سەبارەت بە مێژووی خۆی ئاگاداری و زانیاری هەیە. دەتوانین بڵێین مۆدێڕنیته چەمکێکە، کە بۆ پێشکەوتنەکانی مرۆڤ لە باری ئاوەز و زانست و تەکنۆلۆجیا و پیشەسازی و فەلسەفە، بە کار دێت. مۆدێڕنیته لە سەرەتاکانی سەدەی هەڤدە دەست پێدەکات و تاکو نیوەی سەدەی بیست دەگات. کەواتە مۆدێڕنیتەی رۆژئاوایی کە لە دایك بووی رۆژئاوای ئەورووپایە مێژوویەکی ٣٥٠ ساڵەی هەیە.

مۆدێڕنیته لە سەرەتاکانی سەدەی هەڤدە لە بەریتانیا و فەڕەنسە دەست پێدەکات و بناغەکانیشی لە فەلسەفە دایە. بیرمەندانێك وەك «فرانسیس بەیکن» لە بەریتانیا و «رێنە دێکارت» لە فەڕەنسە، لەو فەیلەسووفە پێشکەوتووانەن لەم بوارەدا.

مۆدێڕنیته لە وشەی «مۆدێڕن» گیراوە کە مانای نوێ دەدات. لە نقیساردا ٢٠٠٠ ساڵە کە ئەم وشەیە بە کار هاتووە. یەکەم جار «هۆراس» لە روومی کۆندا ئەم وشەیەی بە کار هێناوە. بەڵام چەمکی مۆدێڕنیته بۆ یەکەم جار شاعیرێکی فەڕەنسی بە ناوی «شارل بوودلێر» لە وتارێك بە ناوی «وێنەسازی رۆژگاری ئێمە» بە کاری هێنا. «بوودلر» مۆدێڕنیته بە بابەتێك دەزانێ کە شتێکی مۆمکینە و رەوتێکی خێرای هەیە.

سەرەتای مۆدێڕنیته هاوکاتە لەگەڵ جیابوونەوەی مرۆڤ لە باوەڕە خەرافی و ئۆستوورەکان و تا رادیەکیش مەزهەب و گرنگیدانی مرۆڤ بە عەقڵ و ئاوەزی خۆی. هەر بۆیە مرۆڤ لە سەر بنەمای عەقڵی خۆی، بیر لە خۆی و جیهانی دەوروبەری خۆی دەکاتەوە. جیهانی دەوروبەری دەتوانێ باوەڕە خەرافییەکان، کۆمەڵگای نەریتی، مەتافیزیك و سروشت بێ. ئەمەش لە خۆیدا زۆر شێوەی لە بنەماکانی ئۆمانیزم دەچێ. هەر لە سەر ئەم خاڵەیە کە مرۆڤ دەبێتە سوژە

www.kurdistannet.org

(ناسـەر) و سروشـت دەبێتـە ئۆبـژە (ناسـراو). مرۆڤـــ دەسـت تێـوەردانی سروشـت دەكـات و لـە سـەر مـەیل و داخـوازی خـۆی، سروشـت دەگـۆڕێ و بـۆ داخوازیـەكانی خۆی كەڵكی لێ وەردەگرێ.

لـە ڕەوتـی مۆدێرنیتـەدا بڕێـك چـەمكی نـوێ وەك عەقڵانیـەت، زانسـتخوازی، تاكیـــەتی، كۆمـــەڵگای مـــەدەنی و ڕوون كردنـــەوە، دێتـــە نێـــو پێكهاتـــەكانی فەیلەسـووفەكانی ڕۆژئـاوا. چـەمكی كۆمـەڵگای مـەدەنی یەكـەم جـار «تۆمـاس هـابس» (شـاگردی بـەیكێن) لـە نـاو كتـێبی لیڤیاتـان **Leviathan** بـە كـاری هێناوە. «جـان لاك» (شـاگردی هـابس) بـۆ یەكـەم جـار بـاس لـە چـەمكی تاكگـەری دەكات. لـە سـەدەی هەژدەشـدا «كانـت» باسـی چـەمكی ڕوون كردنـەوە دەكـات و لـە وتـارە بەناوبانگەكـەی خۆیـدا بـە نێـوی «ڕوون كردنـەوە چیـە؟» دەڵـێ: ڕوون كردنـەوە بریتییە لـە دەرچـوونی مرۆڤـــ لـەو كەمینانـەی كـە خـۆی بـۆ خـۆی سـازی كـردووە. (وەك ئۆستوورەكان، وەك خەرافات)

مۆدێرنیتـە سـێ قۆنـاغی هەیـە: دەسـت پێكـردن و سـەركەوتن و نـزم بوونـەوە. دەسـت پێكردنـی لـە سـەدەی هەڤدەدایـە و لـە ئەسـتۆی «بـەیكێنی» بـەریتانی و «دێكـارتی» فەڕەنسـی و «سـپینۆزا» و «لایـب نیتـزی» ئەڵمانییـە. سـەركەوتنی مۆدێرنیتـە لـە تاكگـەری «جـان لاك» و گومانگـەری «دەیڤیـد هیـووم» و ڕوون كردنەوەی «كانـت» دایـە. نـزم بوونـەوەی مۆدێرنیتـە لـە دواییـەكانی سـەدەی نۆزدەدا بـە ڕەخنـەكانی «نیچـە»ەوە دەسـت پێـدەكات و لـە دواییـەكانی سـەدەی بیسـتەمدا پۆست مۆدێرنیزم ڕەخنە لە مۆدێرنیزم و لە دەسكەوتەكانی دەگرن.

ڕەخنەگەران دەڵێن:

١- مۆدێرنیتـە جۆرێـك بـێ سـنووری تێدایـە و ڕەوتـی مۆدێرنیتـە لەگـەڵ ڕەوتـی پیشـەیی بـوون و مێكـانیزە بـوونی ژیـان و گـەورەبوونی شـارەكان، بۆتـە هـۆی ئـەوەی مرۆڤـــ لە هەسـت و مرۆڤایـەتی خـۆی دوور بێتـەوە و بـە هـۆی بـەكارهێنانی ئـاوەزی تەنیا و بە بێ هەست، مرۆڤـــ لە خۆی بێگانە بێت و تەنیا بمێنێتەوە.

www.kurdistannet.org

٢- مرۆڤ دەست تێوەردانی سروشت دەکات. و سوژە دەسەڵاتی بە سەر ئۆبژەدا هەیە. بەڵام لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا سوژە بە سەر سوژەدا دەسەڵات دەگرێ و دەبێتە هۆی کوشتنی مرۆڤ بە دەست مرۆڤ و بە داخەوەش بە کەڵك وەرگرتن لە ئاوەز و زانست و تەکنۆلۆجیا. وەك ئەوەی «هیتلێر» لە شەڕی جیهانی دووەمدا کردی.

«هابر ماس» لە سەر ئەو بڕوایە کە مۆدێڕنیتە، تەنانەت لە رۆژئاواشدا پڕۆژەیەکی ناتەواوە، بەڵام پۆست مودێڕنەکان وەك «ژاك دریدا» و «میشێل فۆکۆ» و «لیۆتار» و «ئیهاب حەسەن» لە سەر ئەو باوەڕەن کە مۆدێڕنیتە لە ناوەڕاستی سەدەی بیستەمدا تەواو بووە و ئێستا دەبێ لە زەمەنی هاوچەرخدا دەسکەوتە نالەبارەکانی مۆدێڕنیتە بکەوێتە بەر رەخنە.

مۆدێڕنیتە بەو هەموو کێشە و رەخنە کە لە سەریەتی، ئەسەری زۆری لە سەر ژیانی ژنانی جیهاندا بووە. دیارە ژنان قەد نەیانتوانیوە بگەنە ئاستی ئەوەی بەشی راستەقینە و یەکسانی خۆیان لە ژیاندا بەدەست بهێنن، بەڵام بارودۆخیان لە چاو زەمەنی پێش مۆدێڕندا زۆر گۆڕاوە.

لە کۆمەڵگا مۆدێڕنەکاندا، پێوەندی ژن و پیاو لە کاتی کار و خوێندن و لە کۆمەڵ و لە بنەماڵەدا زۆرتر و ئاشکراتر بووە و هاوڕێیەتی ژن و پیاو وەك هاوڕێیەتی پیاو لەگەڵ پیاو شتێکی ئاساییە. دیارە لابردنی باوەڕی «ترس لە پیاو» لە بیر و زەینی ژن، دەبێتە هۆکاری لابردنی کۆسپێك لە سەر رێگای سەرکەوتنی ژن و بەشداری ژن لە کۆمەڵدا و زۆر لەو گومان و ترسانە کە لە دڵی ژندا هەیە لای دەدات. بزووتنەوە فمینیستیەکان، ئاڵوگۆڕێکی زۆریان لە سەر رەوتی هەنگاو هەڵگرتنی ژنان بەرەو گەیشتن بە مافە رەواکانیان پێك هێناوە و دیارە ئەم بزووتنەوەیە بە شێوەی جیاواز هەموو شوێنێکی جیهان و هەموو وڵاتێکی گرتۆتە بەر.

سەبارەت بە کۆمەڵگای ئێران دەبێ ئاماژە بەوە بکرێ کە کۆمەڵگای ئێستای ئێران نەخۆشە و حاڵەتێکی بەرەو شکانی هەیە. ئەم کۆمەڵگایە نە

www.kurdistannet.org

نەریتیــە و نــە مۆدێڕنــە. بــە داخیشــەوە ڕەوتێکــی یەکسانیشــی بــەرەو مۆدێڕنیتــە ئەزموون نەکردووە و لە ئێران پەرەسەندنێکی هەمە لایەنە بەچاو ناکرێ.

ئەم پرسیارە دێتە گۆڕێ کە مۆدێڕنیتە کەی و چۆن هاتە ناو ئێران؟

لە هــەمان کاتــدا کــە لــە ڕۆژئــاوا بەســتێنی فەلســەفی مۆدێڕنیتــە ئامــادە دەکــرا، بە داخەوە لــە ئێــران هــیچ چەشــنە مۆدێڕنیتەیــەکی فکــری - فەلســەفی دیــاری نــاکرێ و بەستێنی فکری مۆدێڕنیتــە لــە ئێرانــدا بــەدی نایــەت. بــەڵام لــە نــەبوونی بەســتێنی فکری و فەلســەفی و کولتــووری مۆدێڕنیتــەدا، ئــامرازی پێشــەیی نــوێ بــۆ یەکــەم جــار بــە دەســت برایــانی «شــێرلی» لــە بــواری چــەکداریدا دێتــە ئێــران و لــە دەورانــی «سەفەویە»دایە کە ئەم برایانە تۆپ دەهێنن بۆ ئەم وڵاتە.

کــە واتــە ئیســتبدادی ڕۆژهــەڵاتی هــەر بــەردەوام و ســەقامگیر دەمــێنێ و یەکــەم تایبەتمەنــدی قونــاغی مــۆدێڕن لــە ئێرانــدا دەبێتــە بابــەتی چــەکداری و زۆرمەنــدان و دەسەڵاتدارانی ئەو کاتــە لــە ئــامرازی مــۆدێڕن بــۆ مســۆگەر کردنــی دەســەڵاتی خۆیــان کەڵك وەردەگرن.

لــە بــواری زانســت و فێرکاریــدا، بــەرەو مۆدێڕنیتــە چــوون لــە زەمــەنی «ئــەمیر کــەبیر»ەوە بــە دانــانی خوێندنگــەی «دارولفونــوون» دەســت پێــدەکات. لــە بــواری کۆمەڵایــەتی و سیاسیشــدا دەکــرێ ئامــاژە بــە کــاتی «مەشــرووتیەت» لــە ئێرانــدا بکــرێ کــە کەســانێك وەك «مــیرزا ملکــۆم خــان» و «مــیرزا جــەهانگیر خــانی سوورئێســرافیل» و «مۆشــیرۆدەولە» و «تــەقی زادە» و... هتــد، ڕۆڵێکــی هــەرە گرنگیان تێدا هەیە.

«تــەقی زادە» لــە ســەر ئــەو بڕوایــە بــوو کــە دەبــێ شارســتانیەت و مەدەنیــەت کۆن تێکڕا بسڕنەوە و لە سەر تا پێ ببنە ڕۆژئاوایی.

ڕەوتــی چــوون بــەرەو مۆدێڕنیتــە لــە بــواری هێــزی سیاســیەوە بــە دەســت «ڕەزا خــان» بــەردەوام دەبێــت و لــە چــەند بــواردا هــەوڵ دەدا ئێــران مــۆدێڕن کــات. لــە بــواری کولتــووری فــەرمانی لابردنــی حیجــاب دەدات و لــە بــواری چــەکداری و هێــزی نیزامــی ڕەوتــی مۆدێڕنیزاســیۆنی چــەکداری خێراتــر دەکــات. لــە بــواری

سیاسیشدا دین لە سیاسەت جیا دەکاتەوە و لە بوواری ئابووری و پیشەیی، پیشەسازی نویٚ وەك ڕێگای ئاسن و پردسازی و توانەوەی ئاسن و... هتد دەهێنێت بۆ ئێران. لە بوواری کۆمەڵایەتیشدا پەرە دەدات بە شارسازی.

بە داخەوە بە هۆی نەبوونی کۆڵەکەی فەلسەفی مۆدێرنیتە لە ئێراندا و نەبوونی فەیلەسووفی مۆدێرن، ژنان لە جیاتی یارمەتی دان بۆ مسۆگەر بوونی مۆدێرنیتە، وەك ئامرازێك لە مۆدێرنیتەدا بە کار هاتن و تەنیا لە ڕواڵەتدا مۆدێرن بوون. بەم چەشنە جۆرێك دووبەرەکی و دژایەتی پێك هات. لە لایەکی تریشەوە چەمکی پاڵشایەتی و بوونی سیستەمێکی تاکەکەسی خاوەن هێز و دەسەڵات بە ناوی «پاڵشا» خۆی لە خوێدا لەگەڵ مۆدێرنیتە کە تێکەڵاوی دیموکراسیەت و کۆمەڵگای مەدەنییە، یەك نەدەکەوت. بە تەواوی ئەم قسانەوە، بەشداری ژنان لە کۆمەڵدا و ئاستی خوێندەواریان زۆرتر بوو و ناکریٚ نکووڵی لە دەسکەوتەکانیش بکریٚ.

بە هەر حاڵ، لە کاتی مەشروتەوە تا ڕاپەڕینی ٥٧ی هەتاوی ئێران کۆمەڵگای ئێرانی لە ئەزموونی هەنگاونان بەرەو مۆدێرنیتەدا بوو. ژنان بە هەموو کێشەکانیانەوە، لە کۆمەڵگادا بەشدار بوون و پێوەندی کۆمەڵایەتی ژن و پیاو لە کۆمەڵگادا روو لە زیادبوونی دەکرد.

باوەڕ و بایەخە کولتوورییەکانی کۆمەڵگاش بەرەو مۆدێرنیەت دەچوو. هەڵبەت ڕەوتی مۆدێرنیزاسیۆن لە هەموو شوێنێکی ئێراندا یەکسان نەبوو. لە تاران و چەند شارێکی گەورەدا ڕەوتێکی خێرای بوو، بەڵام لە زۆر شوێنی ئێران هێشتا کۆمەڵگا زۆر نەریتی بوو و هەرواش کە لەوە پێش ئاماژە کرا کولتووری مۆدێرن لە ئێراندا مسۆگەر نەببو و تەکنۆلۆجیای مۆدێرن بە بیٚ بەستێنی فکری و کولتووری هاتە ئێران و بۆیەش بە شێوازێکی یەکسان لە هەموو ئەم وڵاتەدا پەرەی نەسەند.

لە ڕاپەڕینی ٥٧ی هەتاوی ئێرانەوە و دەسەڵات گرتنی کولتووری ئایینی و مەزهەبی، ڕوانگەی نەریتی سەبارەت بە ژن دیسانەوە بەهێز بووەوە. لە

سەرەتاکانی راپەڕین و بە تایبەت لە دەیەی شەستی هەتاویدا بیر و بڕوای رادیکاڵی و توند لە سەر ژنان، وەختە بوو ژنان بە تێکڕایی بخاتە گۆشەی فەرامۆشی و لە بیری کۆمەڵی بەرێتەوە. ژن و پیاو بە توندوتیژی لە یەك جیا دەکرانەوە و عەشق قەدەغە و حەرام کرا. ژنان و پیاوان تووشی پارادۆکسێك هاتن. لە قەدەغەبوونی عەشقدا هەنگاوەکان بەرەو هەوەس چوو و فیسادی نهێنی پەرەی سەند و ژن و پیاو کران بە ئامراز. لە نەبوونی دەسەڵاتداری عەقلانیدا، روانگەکان کەوتنە ژێر چەپۆکی هەوەس و ئارەزوو.

بەستێنی کولتووری کۆمەڵگا لەو کاتەشدا یەکسان نەبوو. لەو شوێنانەی کە خێراتر بەرەو مۆدێڕنیتە چوو بوون ئەو زەختانەی لە سەر ژنان بوو کەمتر قبووڵ دەکرا و راوەستان لە بەرامبەریاندا زۆرتر بوو. زیادەڕەوی و زەختی نەریتی - ئایینی وەك پارادۆکسێکی گەورە خۆی نیشان دا. ناوەڕۆکی کۆمەڵگا خەریکی مۆدێڕن بوونەوە بوو، بەڵام رواڵەتێکی نەریتی دەسەڵاتی گرتبووە دەست. ئەم نەریتی بوونەوە لەگەڵ پێوەندییە کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکانی زەمەنی خۆیدا لە دژایەتیدا بوو. لەو شوێنانەش کە هەر لەوە پێش نەریتی بوون هەنگاوە بچووکەکان بەرەو مۆدێڕنیتە زۆر بێ هێزتر بوو. ئەم پارادۆکسانە ببوە هۆی بارودۆخێکی سەرنج راکێش کە نەیدەتوانی بەردەوام بێت.

پێوەندی بەربڵاوی کولتوورەکانی زەمەنی هاوچەرخ لە جیهاندا بووە هۆی ئەوەی کە رەوتی هەنگاو هەڵگرتن بەرەو مۆدێڕنیتە تەنانەت لە شوێنە نەریتییەکانیش لە ئێران دیسان دەست پێ بکاتەوە. دیارە ئێستاکەش بەستێنی کولتووری مۆدێڕنیتە و چۆنیەتی رەوتی مۆدێڕنیتە لە هەموو شوێنێکی ئێراندا هەر یەکسان نییە. بەڵام خەریکی پەرە سەندنە و نووسەری ئەم بابەتەش لە سەر پێك هاتنی بەستێنێکی عەقلانی کولتووری بۆ مۆدێڕنیتە لە کۆمەڵگای ئیمڕۆی ئێراندا، زۆر گەشبینە. ئیمڕۆ کە چەمکگەلێك وەك عەقلانییەت، تاکگەری، روون کردنەوە و کۆمەڵگای مەدەنی و... هتد چۆتە نێو چینی لاو و پرسیاریان لا ساز کراوە.

ژنانی ئێـرانیش هەرچـەند کـە کێشـەیان لـە چـاو پیاوانـدا ئیجگـار زۆرتـرە بـەڵام خــەریکی هــەوڵ و تێکۆشــان و هــەنگاو هــەڵگرتن بــەرەو مۆدێڕنیتــەن و بوونەتــە کۆسپی گەورەی سەر ڕێگای نەریتەکان.

پێویسـتە ئامـاژە بـەوە بکـرێ کـە هێشـتا کـەم نـین ئـەو ژنانـەی کـە تـەنیا لـە ڕواڵەتدا مـۆدێڕن دەنـوێنن، بـەڵام لـە زەیـن و بـیر و بـڕوای خۆیانـدا سـەربەخۆ نـەبوون و پێوەندی نێـوان ژن و پیـاو لـە ئێرانـدا ئێسـتاش هـەر ئـاڵۆزە. لـە لایـەکی تریشـەوە بزووتنەوەیــەکی کۆمەڵایــەتی ژنــان بەرچــاو دەکــەوێ کــە نکــوولّی لــێ نــاکرێ. ئــەم بزووتنەوەیـە، بزووتنــەوەکی بــێ ســەرە، بــەڵام نــاوەڕۆکێکی خــەڵکی و دیمــوکراتیکی هەیـە. ئـەم بزووتنــەوە ڕێگایـەکی درێـژی لـە بەردەمدایـە تـاکو شـێوازی مـۆدێڕنی خــۆی وەدۆزێــت و ڕێبەرایەتیــەکی ڕوون و ئاشــکرا هەڵبــژێرێ و داخوازیــەکانی بــە ڕوونی دابین کات.

ئیمڕۆکـە لـە ئێـران خوێنـدەواری و خوێنـدنی ئاکـادمیکی ژنـان زۆر بـووە. ژنـان زۆرتر لە پیاوان دەچنە زانکـۆ و زانسـتی ژنـان لـە سـەر پێگـەی خۆیـان لـە بنەماڵـە و کۆمــەڵگادا خــەریکی زیــاد بوونــە. ژنــان زۆرتــر بــە مافــەکانیان ئاشــنا دەبــن و ئەمانــەش هــەمووی مــژگێنی داهاتوویــەکی ڕوونــترە بــۆ بزووتنــەوەی ژن لــە ئێــران. بەشداری ژنـان لـە بزووتنـەوەی دیمـوکراتیکی هاوچـەرخ لـە ئێرانـدا ئەوەنـدە ئاشـکرایە کــە نکــوولّی لــێ نــاکرێ. پێشکەشـکرانی خـەڵاتی ئاشـتی نۆبێـل بـۆ ژنێکـی ئێرانـی بۆتە هۆی دڵگەرمی زۆرتر و پتەوتر بوونی هەنگاوی ژنان.

لــەو لایشــەوە زۆرتــر بــوونی ئاســتی تەندروســتی و نــزمتر بــوونی ڕێــژەی منــداڵ بوون و سکەوزێ و، کـەڵك وەرگـرتنی بنەماڵـەکان لـە ئـامرازی نـوێی تـەکنۆلۆجێك لـە نێـو ماڵـدا کـە بۆتـە هـۆی ئاسـانتر بـوونی کـاری ناومـاڵ، دەرفـەتێکی زۆرتـر بـۆ ژن دەڕەخسـێنێ کـە بتـوانێ بـە ژیـانی تاکەکەسـی خوێشـیدا ڕابگـات. هـەر چـەند کـە ڕادەی مەشـغوول بـوون بـە کـار بـۆ ژنـان لـە ئێـران ١٠٪ی پیاوانـە، بـەڵام وردە وردە ڕوو لــە زیــادبوون دەکــات. پێوەنـدی کولتــووری ژنــانی ئێـران بــە هــۆی ئینتــەرنێت و هاتووچۆی وڵاتانی بییـانی ڕۆڵێکـی گرنگـی هەیـە لـەوەدا کـە ژنـان پێناسـەی پێگـەی

خۆیـان و ژنـانی دیکـەی دنیـا بکـەن و هـەوڵ بـدەن داخوازیـەکانیان دابـین و روون بکەنەوە.

ئێسـتا لـە ئێـران ژنـان ۲/۵ بەرابـەری پیـاوان خوازیـاری تـەڵاقن. جیـاواز لـە بابەتـە خـەمبار و ناخۆشـەکانی تـەڵاق، رەوتـی زیـادبوونی ئـەم داخوازیـە لـە لایـەن ژنانـەوە ئامـاژە بـە زیـاتر بـوونی ئاسـتی زانیـاری ژن سـەبارەت بـە مـاف و پێگـەی خۆی و هەوڵ بۆ چاکتر بوونی بارودۆخەکەی دەکات.

لە ئاکامـدا دەکـرێ بـوترێ کـە بـەو هـەموو کێشـە ئـاڵۆزە و نایەکسـانیانەی کـە لـە بـارودۆخی ژنـان لـە ئێرانـدا هەیـە، ژنـی ئێرانـی خـەریکی گەڕانـەوە و پیاچـوونەوەیەکە بـە خوێـدا و ناسـینی خـۆی وەك مرۆڤێـك، نـەك تـەنیا وەك دایکێـك و هاوسەرێك.

کە واتـە ژنـی ئێرانـی خـەریکی دابـین کردنـی پێناسـەیەکی عـەقڵانی لـە خـۆی و زۆرترکردنی ئاستی زانست و ئاگاییەکانیەتی، کە ئەمەش دەتوانێ یارمەتیەکی گەورە بێ بۆ بەدی هێنانی بەستێنی کولتووری و فکری مۆدێرنیتە لە ئێران.

دیارە ئەگەر بەستێنی فکری - کولتووری بەدی بێت، ئـیتر ژن تـەنیا وەك ئامرازێـك بەکار نایەت و ناکرێتە ئەکتەری شانۆی مۆدێرنیتە. هەروا کە ئێستاش بڕێك لە ژنان وەك ئامرازێك لە روانگەی نەریتیدا بەکار دێن و شانۆیان پێ دەکرێ.

سەبارەت بە رۆڵی ژنانی کورد لە رەوتی مودێرنیتەدا دەخوازێ وتاریکی تر بنووسرێ. بۆ ئەوەی کێشەی کورد و ژنانی کـورد بـە هـۆی نـەبوونی دەسـەڵات و دوور خسـتنەوەی ئانقەسی کۆمەڵگای کوردی لە پیشەیی بوون، لە هەمان کاتدا کە دەتوانـێ ئەسـەری لـە کولتووری دەسەڵاتە زاڵەکان بە سەر کوردیشدا گرتبێ، جیاوازی زۆریشـی لێیـان هەیـە و دەخوازێ کە تایبەتمەندیەکانی کوردەواریش لەو وتارەدا بەرچاو بگیرێت.

دیارە بڕێك لە بیرمەندانی رۆژئاوا لە سەر ئەو بڕوایەن کـە مۆدێرنیتـە لـە رۆژئـاوادا تەواو بووە. بەڵام ئێران هێشتا لە هەنگاو هەڵگرتن لە نـەریت بـەرەو مودێرنیتـە دایـە و مۆدێرنیتەیەکی ناتەواو (**imperfect**) ئەزموون دەکات و ژنیش خەریکی ناسینی رۆڵی بە کەڵك و پێگەی خۆیەتی. هیوادارین ئەم هەنگاوە زۆری پێ نەچێت.